

Persontrafiken på järnvägarna öppnas för konkurrens

Persontrafiken på järnvägarna öppnas för konkurrens i avsikt att förbättra spårtrafikens servicenivå och kundorientering och att öka järnvägstrafikens konkurrenskraft. Att järnvägsmarknaden avregleras betyder att VR:s ensamrätt till att bedriva persontrafik på Finlands bannät upphör och att även andra aktörer kan etablera sig på marknaden.

Syftet med att öppna konkurrensen är att

- utöka och diversifiera utbudet av tjänster så att det bättre än i dag motsvarar olika kundgruppers behov
- tillåta konkurrens med biljettpriser och att sänka transportkostnaderna inom godstrafiken
- göra tågresor till ett mer attraktivt alternativ till privatbilism och att därigenom främja uppnåendet av klimatmålen
- höja järnvägstrafikens andel av persontrafikresorna från nuvarande ca 5 procent till 6 procent under 2020-talet och ytterligare till 8 procent under 2030-talet
- främja arbetskraftens rörlighet genom utökade pendlingsområden
- producera tjänster mer effektivt, att få mer behållning av det offentliga stödet och att öka öppenheten i användningen av skattebetalarnas pengar
- förbättra sysselsättningen inom järnvägssektorn
- stödja nationalekonomin och förutsättningarna för tillväxt.

Vad innebär öppnandet av konkurrensen?

VR:s ensamrätt till att bedriva trafik upphör och hinder för marknadstillträde avlägsnas så att även andra aktörer kan träda in på marknaden för persontrafik på järnvägar.

Konkurrensutsättningen av persontrafiken på järnvägar ska ske enligt en koncessionsavtalsmodell. Öppnandet av konkurrensen inleds med regionaltågstrafiken i Södra Finland (bild).

Målet är att regionaltågstrafiken i Södra Finland ska vara konkurrensutsatt i början av 2020-talet. Den exakta tidsplanen för upphandlingen fastställs i takt med att beredningen framskrider. Enligt planerna ska trafiken enligt de nya upphandlingsavtalen ha inletts stegvis i hela landet senast i juni 2026.

I avtalen förpliktigas företagen att säkerställa servicenivån. På detta sätt tryggas tjänsterna inom sådana områden där trafiken för närvarande grundar sig på avtalstrafik (=upphandlad trafik) och trafik som omfattas av allmän trafikplikt.

Järnvägssäkerheten ska tryggas även i en omgivning med många aktörer.

De nuvarande övergripande avtalen mellan kommunikationsministeriet och VR-Group Ab om ensamrätt till persontågstrafiken gäller till utgången av 2024. Dessa avtal ska förhandlas på nytt.

Nära samarbete med HRT

Helsingforsregionens trafik (HRT) har meddelat att närtågstrafiken inom HRT:s område ska konkurrensutsättas.

Konkurrensutsättningen av regionalstågstrafiken i Södra Finland ska samordnas med tidsplanen för konkurrensutsättningen av HRT:s närtågstrafik.

I konkurrensutsättningen säkerställs också att biljett-samarbetet med HRT fortsätter.

EU:s mål är ett fritt tillträde till marknaden

Inom EU har järnvägstransporterna öppnats stegvis för konkurrens sedan 2003 så att det först var marknaden för godstransporter som avreglerades och senast persontransporterna i inrikes trafiken.

Den inrikes persontrafiken på järnväg har redan öppnats för konkurrens i största delen av EU-medlemsstaterna.

Med stöd av EU:s fjärde järnvägspaket ska fritt tillträde till marknaden överallt i EU säkerställas från och med den 3 december 2019. Konkurrensutsättning (=anbudsförfarande), blir senast den 25 december 2023 huvudregeln för anskaffning av tjänster.

I Finland öppnades den inhemska godstrafiken för konkurrens 2007.

Tre nya statsbolag

För att persontrafiken på järnvägarna ska kunna öppnas för konkurrens måste det på järnvägsmarknaden råda jämlika förhållanden.

Därför differentieras tre separata statsbolag från VR-Group Ab: ett materielbolag, ett service- och underhållsbolag och ett fastighetsbolag. På detta sätt säkerställs att alla aktörer har tillgång till de tjänster som hänför sig till tågtrafiken på konkurrensneutrala villkor. VR-Group Ab kommer även framöver att vara ett helt statsägt tågtrafikbolag.

Avsikten är att bolaget ska omorganiseras så snart som möjligt. Kommunikationsministeriet ansvarar för ägarstyrningen av de nya bolagen.

De anställda övergår på basis av sina uppgifter som så kallade gamla arbetstagare från VR-Group Ab till de nya statsbolagen.

Landskapen får ordna tågtrafik

Konkurrensen inom persontrafiken på järnvägarna ger också landskap, större städer och stadsregioner möjlighet att inom sina respektive områden ordna regional eller lokal tågtrafik.

Den trafik som ordnas av landskapen avses komplettera den nationella tågtrafiken och förbättra möjligheterna till regional pendling.

Landskapen deltar genast från början i den riksomfattande konkurrensutsättningen.

Tidsplan och fortsatta åtgärder

Regionalstågstrafiken i Södra Finland är den första som öppnas för konkurrens. Nedan följer en översikt av de planerade åtgärderna.

- Informationsmöte för alla aktörer 4 oktober 2017. Mötet ordnas i samarbete med HRT. På mötet presenteras planerna för konkurrensutsättningen (=anbudsförfarandet) av både regionalstågstrafiken i Södra Finland och HRT:s närtågstrafik.
- Avsikten är att alla konkurrensutsättningar har slutförts före 2026.
- Beredningen av detaljerna för avregleringen av regionalstågstrafiken i Södra Finland och fjärrtågstrafiken fortsätter under ledning av kommunikationsministeriet. För beredningen tillsätts arbetsgrupper med företrädare för bland annat ägarstyrningen vid statsrådets kansli, finansministeriet, Trafiksäkerhetsverket, Trafikverket, VR-Group Ab, HRT och Finrail Oy. Till arbetsgruppen inkallas också företrädare för de anställda vid VR.